

Salih Kulenović

PRILOZI ZA ETNOLOŠKU MONOGRAFIJU SKIPOVCA

Uvod

U toku 1980, 1982. i 1984. godine vršio sam terenska etnološka istraživanja na području Skipovca.¹⁾ U etnološkoj nauci ovo područje je bilo potpuno nepoznato. Stoga sam nastojao da na terenu prikupim što više izvorne građe o narodnom životu i običajima, na osnovu koje bi se kasnije, uz arhivske i druge podatke, mogla napisati etnološka monografija. Težište ovih istraživanja u Skipovcu usmjerio sam naročito na ispitivanje porijekla stanovništva jer se tradicija o porijeklu postepeno gubi. Prilikom rada i boravka na terenu, u gotovo svakom zaseoku nailazio sam na dobre kazivače. Stoga su kazivanja o porijeklu stanovništva dosta određena.

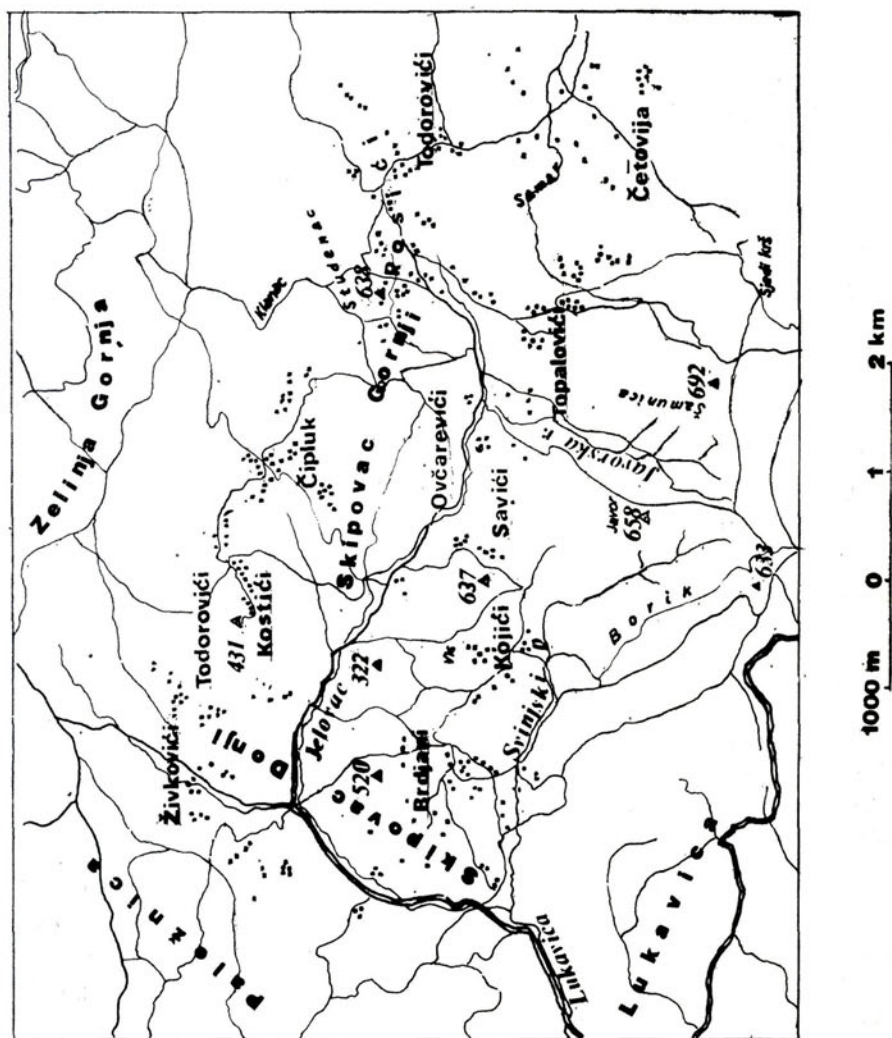
U ovom redu date su osnovne antropogeografske i etnološke karakteristike Skipovca: geografski položaj i fizičko-geografske odlike, ime, starost i tip naselja, porijeklo današnjeg stanovništva, groblja, oraće sprave i oranje, uzgoj žitarica, voćarstvo, stočarstvo, vodenice i vodosnabdijevanje, prevozna i transportna sredstva, kuća i okućnica, narodna nošnja, svadbene i pogrebne običaji, vjeronanja u snove i drugo.

Geografski položaj i fizičko-geografske odlike

Skipovac se nalazi sjeverno od Gračanice na udaljenosti od oko 12,5 km. Na sjeveru se graniči Zelinjom, na sjeverozapadu Paležnicom, na zapadu i jugozapadu Lukavicom, na istoku Prijekim Brdom i na sjeveroistoku Međeđom (vidi kartu područja).

Ovo je dosta veliko područje koje zauzima površinu od oko 40 km². Nadmorska visina se kreće od 308 do 694 m. Klima je ovdje u osnovi umjerenokontinentalna. U geomorfološkom pogledu teren je dosta brdovit i ispresijecan manjim potočićima i rječicama.

U hidrografskom pogledu područje Skipovca obiluje brojnim izvorima, s manjom ili većom izdašnošću, od kojih nastaju manji potoci i rječice. Na ovom području izvire Javorski potok, Kostića potok, Kadijevac i drugi. Nešto veći vodotoci u odnosu na prethodne su Lukavička rijeka ili Jelova rijeka i Cjetovlja (na topografskim kartama Četovija). Oba ova vodotoka se formiraju na području Gornjeg Skipovca, koji čini vododijelnicu između rijeke Bosne i Tinje. Četovija se ulijeva u Malu Tinju kod Srnica, a Lukavička rijeka u Bosnu kod Bušljatića.

Geološki sastav tla, hidrografske karakteristike i antropogeni činioci usloveli su pomjerenja tla i stvaranje klizišta u jednom dijelu Donjeg Skipovca u zaseoku Vasići.²⁾ U ostalim dijelovima klizišta nismo primijetili.

Ime, starost, naselje i tip

Nije nam poznato kako je selo dobilo ime, niti se u narodu održala tradicija o tome. Prema nekim kazivačima, Skipovac se nekada zvao Skapavac zbog toga što svijet nije imao šta jesti. To je, prema kazivanjima, bilo u vrijeme gladnih godina. Međutim, ovakvo etimološko značenje naziva Skipovac ne bi se moglo prihvatiti.

Naselje sa ovim imenom ne spominje se ni u turskim izvorima s početka 16. stoljeća, što znači da je ono moglo nastati kasnije. Skipovac se spominje tek u prvoj polovini 19. vijeka, kada je Jovan Babić od turske vlade, na licitaciji u Sarajevu, kupio kmetovska selišta i kmetove. Tom prilikom otkupio je Srpsku Zelinju, Srpsku Tolisu, Donje Osječane, pola Kožuva i pola Skipovca.³⁾ U istom izvoru se navodi kako je Babić tom kupovinom htio žitelje navedenih sela ponovo učiniti robovima.

Na ovom području bilo je života još u praistorijsko vrijeme i kroz srednji vijek, na što nas upućuju slučajni arheološki nalazi. Ovom prilikom navešćemo neke od njih. U zaseoku Topalovići, ispod Gradine, na njivi »Jeribasmi«, koja je vlasništvo Miloša M. Topalovića, prilikom oranja nađeni su parčići željeza, a jednom prilikom izorana je i ralica. Na putu pored kuće Lazara Topalovića nađena su dva ljudska kostura; mještani ne pamte da je tu nekada bilo groblje niti su im stariji o tome govorili. U zaseoku Rosići na lokalitetu Potkućnica, koja je vlasništvo Jovana Sekulića, prilikom oranja nađeni su razlupani lončići i čase. U zaseoku Čip-luku, na njivi Perički, izorano je »zemljano posuđe«. U istom zaseoku, na njivi Mojsija Mićića izorani su parčići pečene zemlje, a na njivi Žarka Jovića ručni žrvanj. U zaseoku Bjelkići, ispod kuće Obrada Stankovića izoravani su gvozdeni predmeti i crvena zemlja. U istom zaseoku, u bašti poviše kuće Dragana M. Todrovića, nalazilo se kamenje zvano u narodu »kužno groblje«.⁴⁾ U zaseoku Rijeka, na nekoliko mjesta, nađena je keramika. Ovaj dio je bogat arheološkim nalazima, a na njemu je vršeno i sondažno iskopavanje.⁵⁾

Prilikom terenskog istraživanja na ovom području naišao sam i na dva lokaliteta sa stećcima. Jedan stećak se nalazi jugoistočno od zaseoka Topalovići, na udaljenosti od oko kilometar, na lokalitetu Kamenovi. Drugi lokalitet sa tri stećka se nalazi u šumi Raminac, koja je u neposrednoj blizini gornjoskipovačkog groblja (T. I, sl. 1). Stećci na oba lokaliteta nemaju nikakvih natpisa, u obliku su sanduka i nemaju ukrasa.

Prema Cvijićevoj tipologiji naselja, Skipovac je klasičan predstavnik starovlašskog tipa; zaseoci su dosta udaljeni jedan od drugog, a ima ih i takvih u kojima se nalaze samo dvije—tri kuće.

Porijeklo današnjeg stanovništva

S obzirom na veliko prostranstvo skipovačkog područja, naselje je podijeljeno na Gornji i Donji Skipovac.

Po nacionalnosti stanovnici Skipovca su Srbi. Popisom stanovništva 1981. godine iskazano je da je u Gornjem Skipovcu bilo 619 stanovnika i 136 domaćinstava, a u Donjem Skipovcu 651 stanovnik i 140 domaćinstava.⁷⁾

U prezentiranju građe o porijeklu stanovništva išao sam od zaseoka do zaseoka, dajući podatke i o broju kuća u austrougarskom periodu, periodu između dva svjetska rata i danas (1980).

Porijeklo stanovništva u Gornjem Skipovcu

Gornji Skipovac ima sljedeće zaseoke: Topalovići, Rosići, Stijepići, Ovčari i Čipluk.

Topalovići — U zaseoku su nastanjeni *Topalovići* (10 k, 13 k, 16 k; Nikoljdan), *Božići* (—, 1 k, 2 k; Simeundan), *Lukići* (?, 5 k, 4 k; Nikoljdan) i *Ilići* (1 k danas; Ignjatijevdan).

Prema očuvanoj tradiciji, Topalovići su porijeklom iz Hercegovine; doselili su se prvo u Obudovac kao stočari, a kako su tamo ravničarski krajevi koji ne pogoduju ovčarstvu, neko im je savjetovao da idu Orlovoj bukvi u Gornji Skipovac. Ranije su se prezivali Markovići, a po doseljenom pretku, koji je bio topal u jednu nogu, dobili su današnje prezime. Prema proračunima, predak ovog roda se doselio u drugoj polovini 18. vijeka. Ovo se može zaključiti i iz podatka na nadgrobniku o godini smrti Laze Markovića, sina Markovog, koji je umro 1841. godine, što znači da mu je otac Marko živio u drugoj polovini 18. vijeka.

O porijeklu Lukića i Božića nismo ništa pouzdano saznali.

Rosići — U zaseoku su nastanjeni: *Ilići* (1 k, 4 k, 5 k; Ignjatijevdan), *Tešići* (1 k, 3 k, 2 k; Simeundan), *Vasiljevići* (2 k, 2 k, s k; Simeundan), *Todorovići* (—, 2 k, 2 k; Nikoljdan), *Kovačevići* (—, 3 k, 1 k; Nikoljdan), *Božići* (1 k, 2 k, 1 k; Simeundan), *Tešići* (2 k, 5 k, 2 k; Đurđevdan), *Sekulići* (1 k, 1 k, 2 k; Đurđevdan), *Ristići* (2 k, 5 k, 2 k; Đurđevdan), *Bogdanovići* (1 k, 1 k, 1 k; Đurđevdan) i *Lukići* (1 k, 5 k, ?, Đurđevdan).

Ilići vode porijeklo od nekod pretka Marka koji je ovdje došao iz zaseoka Čivčija (Osječani kod Doboja); predak je došao kao najamnik u zaseok Topaloviće. Prema proračunima, taj predak se mogao doseliti oko 1830. godine. Kazivaču iz ove porodice ostalo je živo u sjećanju, kako su mu stariji pričali, da je u vrijeme dolaska njihovog pretka u Topalovićima bila samo jedna kuća.

Tešići su se za vrijeme turske uprave doselili iz Konopljišta (područje Ozrena). O vremenu doseljenja nije se održala tradicija.

Vasiljevići su dalji rodaci sa Tešićima. I oni su porijeklom iz Konopljišta; prema kazivanju ovdje su se naselila tri brata: Joksim, Tešo i Vasilj. Prema mojim proračunima, to je moglo biti u drugoj polovini 18. vijeka.

Todorovići ne znaju odakle su se doselili; prema saopštenjima kazivača ovo je »malo starija« porodica od *Tešića* i *Vasiljevića*, što znači da su se prije njih doselili.

Kovačevići su ovdje od 1924. godine, a doselili su se iz susjednog sela Zelinje.

Božići su porijeklom iz Hercegovine. Ne znaju vrijeme doseljenja.

Tešići sa rodovskom slavom Đurđevdan su »stara porodica«. Za njih se tvrdi da su ovdje živjeli još dok se *Topalovići* nisu bili ni naselili.

Sekulići su porijeklom iz Sokola, ali se ne zna kada su se doselili. U vezi s porijeklom ove porodice, doznao sam da je ovdje neka žena odnekud dovela svoje troje djece, jer se tamo, gdje je prethodno živjela, nije htjela poturčiti.⁸⁾

Ristići vode porijeklo od *Sekulića*.

Bogdanovići su porijeklom iz Hercegovine; ovdje im se doselio predak Bogdan, a prema mojim proračunima, to je moglo biti u prvoj polovini 18. vijeka.

O porijeklu *Lukića* ništa poblize nisam mogao doznati.

Stijepići — U zaseoku su nastanjene sljedeće porodice: *Stijepići* (3 k, 7 k, 9 k; sveti Nikola), *Savići* (3 k danas; Kuzman i Damjan), *Ilići* (1 k danas) i *Babići* (2 k, 2 k, 2 k; Jovandan).

Stijepići su porijeklom iz Hercegovine; prvo su se naselili u Gornju Međeđu, a onda ih je ovdje naselio beg. Još za turske uprave, vjerovatno pred njen kraj, naselili su se u ovaj zaselak. Ima *Stijepića* i u *Karanovcu* (podozrensko selo); daljnja su rodbina s prezimenjacima iz ovog zaseoka. U *Karanovac* su pobjegli zbog toga što su ubili nekog »Turčina«.

Predak današnje porodice *Savića* se doselio za vrijeme austro-ugarske uprave iz Donjeg Skipovca kao posinak *Goste Grujića*.

Domaćin porodice *Ilića* je iz zaseoka *Ovčara*; usvojio ga je kao sina *Božo Spasić*.

Prema kazivanjima, *Babići* bi mogli biti porijeklom iz Hercegovine.

U zaseoku *Stijepići* nekad su živjeli i *Grujići* (*Nikoljdan*), *Božići* (*Nikoljdan*) i *Lazarevići* (*Nikoljdan*). *Grujići* i *Lazarevići* su »razumrli«, a *Božići* su se »raselili po Srijemu«; vode porijeklo od *Stijepića*.

Ovčari — U zaseoku su nastanjeni: *Lazići* (2 k, 7 k, 3 k; Kuzman i Damjan), *Tomići* (3 k, 3 k, 3 k; Kuzman i Damjan), *Ilići* zvani *Joksimovići* (6 k, 7 k, 9 k; sveti Bogoprimec *Simeun*) i *Stijepići* (1 k danas).

Lazići su porijeklom iz Hercegovine; prvobitno su se naselili u *Obudovcu*, a kasnije su došli ovdje. O vremenu doseljenja ne znaju.

Tomići i *Lazići* su jedna familija; bila dva brata pa se jedan »upisao« na *Tomiče*, a jedan na *Laziće*. Vjerovatno je to bilo za vrijeme austrougarske uprave.

Ilići su takođe porijeklom iz Hercegovine, ali ne znaju kada su se doselili.

Stijepići su iz zaseoka Ovčara.

Čipluk — U zaseoku su nastanjeni: *Lukići* (2 k, 6 k, 4 k; Nikoljdan), *Gavrići* (5 k, 5 k, 3 k; Nikoljdan), *Andrići* (2 k, 3 k, 4 k; Nikoljdan), *Stojanovići* (5 k, 4 k, 3 k; Arlije), *Mićići* (1 k, 4 k, 5 k; Nikoljdan), *Stefanovići* (1 k, 1 k, 2 k; Nikoljdan), *Kovačevići* (3 k danas; Nikoljdan), *Tomići* (1 k danas; Vračevi), *Jovići* (—, 1 k, 2 k; Nikoljdan), *Lazići* (2 k, 3 k, 6 k; Nikoljdan), *Petrovići* (1 k danas; Jovandan) i *Avrići* (1 k danas; Nikoljdan).

Lukići su porijeklom iz Hercegovine; ovdje su se naselila četiri brata: Luka, Andrija, Gavro i Pano koji nije imao djece. S njima je došao i njihov otac Nikola, te su se po njemu prezivali *Nikolići*, a kasnije po Luki *Lukići*, po Andriji *Andrići* i po Gavri *Gavrići*. Prema mojim proračunima, ovaj rod se doselio u drugoj polovini 18. vijeka. *Lukići* su bili kmetovi nekog Alibega iz Modriče, pa je moguće da ih je on ili njegovi preci ovdje naselili. I sam naziv zaseoka ukazuje na to da je ovo bio feudalni posjed koji su obrađivali kmetovi (čifčije).

Govrići su familija sa *Lukićima*, ali su se rodbinske veze izgubile, pa se sada međusobno sklapaju brakovi. Isti slučaj je i sa *Andrićima*.

Stojanovići su »od Ercegovine«; prema očuvanoj tradiciji, ovdje su se doselili prije bune Huseinbega Gradašćevića, što znači da je to moglo biti krajem 18. vijeka. Prema kazivanjima, njihov dosljedni predak se zvao Todor-Goga; sa sobom je doveo sina Stojana i ženu Trivunu. Iz Hercegovine su pobjegli zbog toga što su se pobili s »Turcima«.

Mićići su takođe iz Hercegovine, ali se ne zna kada su se doselili.

Stefanovići su porijeklom iz Avramovine (gradačačko područje); predak ove porodice za vrijeme austrougarske uprave je »ušao ženi u kuću«, oženio se odavde i tu ostao.

Kovačevići su iz Zelinje, a ovdje su došli za vrijeme bivše Jugoslavije.

Tomići su iz Ovčarevića (Ovčara); ovdje su dobili zemlju u miraz i tako se nastanili.

Jovići su iz Osječana; u periodu između dva svjetska rata njihov otac je »došao curi u kuću« i tu ostao.

Lazići su porijeklom iz Hercegovine, a došli su poslije *Lukića*. Po doseljenom pretku Nikoli prezivali su se *Nikolići*, a današnje prezime nose od austrougarske uprave, vjerovatno nakon prvog popisa stanovništva.

Petrovići su iz Lohinje; oni su potomci jedne žene koja se odavde udala u Lohinju, i kad je obudovjela, ona se s djecom vratila na očevo imanje i tu sagradila kuću.

Domaćina porodice *Avrića* je za vrijeme bivše Jugoslavije usvojio kao sina Vlado Todorović.

Jovanovići (8 k, 2 k, —; Stjepandan) su se ovdje doselili iz Ovcarevića; nisu imali poroda i tako su »zamrli«. Isti slučaj je i sa *Isailovićima* (3 k, 3 k, —; Nikoljdan) i *Radićima* (2 k, 2 k, —; Nikoljdan). Oba ova roda su iz Hercegovine, a prema kazivanjima, ovdje su došli prije Lukića.

Poriijeklo stanovništva u Donjem Skipovcu

Sve do pred drugi svjetski rat u ovom naselju su postojala tri zaseoka: Živkovići, Brđani i Kojići. Kasnije su od Živkovića postali Vasići, Bjelkići, Kostići, Jovičići i Rijeka kao zaseobni zaseoci.

Vasići — Ovdje su nastanjeni: *Vasići* 7 k, 15 k, oko 21 k; Kuzman i Damjan), *Blagojevići* (2 k, 4 k, 3 k; Đurđevdan), *Marjanovići* (1 k, 1 k, 3 k; Vračevi) i *Petrovići* (1 k, 1 k, 4 k; Đurđevdan).

Vasići su porijeklom iz ozrenskog sela Blizna. Za vrijeme turske uprave ovdje se doselio njihov predak koji je imao nadimak Puran. I *Lazarevići* su porijeklom iz Blizna.

Predak *Blagojevića* je došao iz Modriče za vrijeme turske uprave; po zanimanju je bio terzija. Ovdje je u to vrijeme »ušao curi u kuću« i tako ostao.

Domaćin porodice *Bjelkića* doselio se prije tridesetak godina iz istoimenog zaseoka.

O porijeklu ostalih navedenih porodica ništa pouzdano nisam mogao saznati.

Bjelkići — U zaseoku su nastanjeni: *Bjelkići* (2 k, 3 k, 3 k; Đurđevdan), *Stankovići* (2 k, 3 k, 2 k; Đurđevdan), *Vasići* (1 k, 4 k, 3 k; Vračevi), *Savići* (2 k, 5 k, 4 k; Vračevi), *Todorovići* (2 k, 5 k, 3 k; Vračevi) i *Spasojevići* (2 k, 2 k, 2 k; Vračevi).

Za vrijeme turske uprave *Bjelkići* su se doselili iz Žabara (Posavina); po doseljenom pretku Bjelki dobili su današnje prezime. Od *Bjelkića* su postali i *Stankovići*.

Vasići su porijeklom iz ozrenskog sela Blizna.

Savići i Kostići su od iste familije.

O porijeklu ostalih porodica u ovom zaseoku nisam mogao ništa pouzdano saznati.

Poslije drugog svjetskog rata iz Bjelkića su odselili u Srem *Bjelkići* (1 k), *Savići* (1 k), *Spasojevići* (1 k) i *Todorovići* (1 k).

Kostići — Ovdje su nastanjeni: *Kostići* (3 k, 3 k, 1 k; Đurđevdan), *Gavrići* (1 k danas), *Pajunovići* (1 k danas), *Kostići* (4 k, 8 k, 11 k; Vračevi), *Paljići* (1 k, 2 k, 3 k; Nikoljdan), *Jeremići* (1 k, 1 k, 3 k; Nikoljdan) i *Savičići* (1 k, 2 k, 2 k; Vračevi).

Prema kazivanjima, za vrijeme turske uprave u Skipovac su se doselila četiri brata: Mišo, Kosta, Đuro i Savo, a bavili su se ovčarstvom. Jedan od njih se naselio u današnji zaselak Kostiče (vjerovatno se tu naselio Kosta — moja primj.), drugi je otišao u Čipluk, treći u Brđane, a četvrti u Rosiće. Od doseljenog pretka Miše postali su *Savičići*, od Koste *Kostići*, od Đure *Đurići* i od

Save *Savići*. Danas *Đurići* ne postoje, jer su se »pisali« na *Kostiće*, a *Savića* nema nikako.

Paljići su porijeklom iz Hercegovine, a o porijeklu Jeremića nisam mogao ništa pouzdano doznati.

U ovom zaseoku živjeli su i *Mihajlovići*; ovdje su se naselili iz Osječana negdje pred kraj turske uprave. Bilo ih je tri kuće. S obzirom na to da su imali žensku djecu, ovdje su se kasnije nastanili njihovi zetovi, a to su *Simići* iz Osječana, *Pajunovići* iz Lohinje i *Gavrići* iz Gornjeg Skipovca.

Jovičići — Prema broju kuća ovo je najmanji zaselak u Donjem Skipovcu. Ovdje su nastanjeni: *Jovičići* (—, 3 k, 4 k; Stjepandan), *Puranovići* (2 k, 2 k, 2 k; Vračevi) i *Andrići* (—, —, 1 k; Nikoljdan).

Prema kazivanjima, *Jovičiće* je za vrijeme turske uprave naselio beg kao kmetove. Bližim porijeklom su sa područja tesličke opštine.

O porijeklu *Puranovića* nisam mogao ništa određenije saznati. Moguće je da su oni potomci doseljenog pretka Vasića.

Domaćin porodice *Andrića* je porijeklom iz Čipluka; ovdje su ga doveli još dok je bio dijete.

Rijeka — Ovaj zaselak je smješten u dolini Lukavičke rijeke i po okolnom pobrđu. Ovuda prolazi i makadamski put za Lukavicu. Zaselak se počeo formirati poslije prvog svjetskog rata zbog povoljnijih uslova za život u odnosu na druge zaseoke. Ovdje su doselili uglavnom doseljenici iz okolnih zaselaka. Ovdje su nastanjeni: *Jankovići* (—, 2 k, 4 k; Đurđevdan), *Momići* (—, 1 k, 1 k; Nikoljdan), *Kostići* (1 k danas), *Blagojevići* (1 k danas), *Puranovići* (1 k danas), *Stankovići* (—, 2 k, 1 k; Đurđevdan) i *Maksimovići* (1 k danas).

U periodu između dva svjetska rata *Jankovići* su doselili iz zaseoka Brđana, a daljim porijeklom su iz Barica (područje Lukavice). Ne zna se odakle su došli u Barice, ali je očuvana tradicija o tome kako su se za vrijeme turske uprave doselila dva brata, Janko i Pavle, i da su po njima dobili današnje prezime.

Momići su se neposredno poslije 1918. godine doselili iz zaseoka Bjelkića.

Poslije drugog svjetskog rata, a naročito prije desetak godina, u ovaj zaselak su se počele doseljavati porodice iz drugih zaselaka. Tako su se *Kostići* doselili iz istoimenog zaseoka, *Blagojevići* iz Vasića, *Puranovići* iz Jovičića, *Maksimovići* iz Bjelkića i drugi.

Brđani — U zaseoku su nastanjeni: *Jankovići* (2 k, 8 k, 10 k; Đurđevdan), *Kostići* (1 k, 2 k, 2 k; Nikoljdan), *Žilići* (1 k, 1 k, 2 k; Jovandan), *Pavlovići* (2 k, 5 k, 2 k; Đurđevdan), *Todorovići* (2 k, 6 k, 6 k; Nikoljdan) i *Mitrovići* (1 k danas).

Ranije smo rekli da su *Jankovići* bližim porijeklom iz Barica (lukavičko područje).

Žilići su porijeklom iz Avramovine (gradačačko područje). Pređak ove porodice je za vrijeme turske uprave došao »curi u kuću«.

Prema kazivanjima, doseljeni predak je imao »velike žile« po vratu, te su ga zbog toga prozvali Žilom i po tom nadimku dobili su Žilići današnje prezime. Inače, sve do austrougarske uprave prezivali su se *Jovanovići*.

Pavlovići su rođaci sa *Jankovićima*, a ista im je rodovska slava. Nekoliko domaćina iz ovog roda u toku i poslije drugog svjetskog rata se odselilo u Srbiju.

Kostići su porijeklom iz Semberije; nisu ni u kakvom srodstvu s prezimenjacima u zaseoku Kostići. O vremenu doseljenja ne znaju.

Todorovići su se za vrijeme turske uprave doselili iz Hercegovine; ranije su se prezivali *Maksimovići*, a po doseljenom pretku Todoru dobili su današnje prezime.

Mitrovići su iz Skugrića; domaćin ove porodice došao je kao dijete kod svoje tetke 1932. godine i tu ostao.

U ovom zaseoku su živjeli i *Sarići* (2 k, 2 k, —; Stjepanjdan); ovdje su se naselili iz Tekučice (ozrensko područje). Danas ih nema; jedna kuća je »zamrla«, a domaćin iz druge kuće se nekud odselio.

Kojići — Ovdje su nastanjeni: *Kojići* (11 k, 11 k, 11 k; Stjepandan), *Novkovići* (3 k, 3 k, 2 k; Stjepandan) i *Đenići* (2 k, 3—4 k, 2 k; Tripunjdand).

Prema kazivanjima Milorada Kojića, rođenog 1909. godine, njegovi preci Kojo i Novak su se odnekud doselili za vrijeme turske uprave u Mitrovinu podno brda Drenovače (lukavičko područje) i tu su sagradili kolibe. Nije se održala tradicija odakle su se doselili. Dosta domaćina iz Kojića se odselilo u druge krajeve zbog toga što je ovo »zabitno mjesto«. Iseljavanja su počela od 1930. godine; jedni su odselili u Osječane, drugi u Tolisu, treći u Lohinju, četvrti u Sočkovac itd. Isto tako iz ovog zaseoka se iseljavaju i Novakovići; neki su odselili u Lohinju, a neki u Srem.

U Kojićima su živjeli i *Vasiljevići* zvani *Vasilići* (2 k, 2 k, —; Tripunjdand) i *Kneževići* (—, 1 k, —). Vasiljevići su odselili u Doboj, a Kneževići u Gračanicu.

* * *

Iz izložene građe o porijeklu stanovništva u Skipovcu uočljivo je da se kod mnogih rodova održala tradicija o porijeklu. Nešto su neodređenija kazivanja o vremenu doseljenja. Bez obzira na to, možemo konstatovati da se današnje stanovništvo ovdje počelo naseljavati s početka 18. vijeka. Useljavanja su trajala kroz čitav 18. i prvu polovinu 19. vijeka. Najdominantnija je migratorna struja iz Hercegovine. Migranti se nisu ovdje izravno doseljavali, nego uglavnom u Posavinu, a odatle u Skipovac.

Na osnovu dosta iznijetih činjenica kao i toponima Ovčari, Ovčarevići, uočljivo je da je osnovno zanimanje migranata bilo ovčarstvo i zemljoradnja. To se vidi i po nazivu zaseoka Čipluk, Čifluk — označava feudalni posjed koji obrađuje čifčija, kmet.

Uočljiva su doseljavanja i sa Ozrena, a neki rodovi su došli i iz drugih okolnih trebavskih sela, naseljenih srpskim stanovništvom. Takođe su karakteristična i preseljavanja unutar samih zaselaka, uslovljena ekonomskim razlozima.

Bilo je doseljenih rodova koji se nisu dugo zadržavali u Skipovcu. Tako M. S. Filipović navodi da su Ganiilovići i Jekići u Batkuši porijeklom iz Skipovca.⁹⁾ Prema ovom autoru, Jekići su došli u Batkušu poslije 1851. godine. Evidentnija iseljavanja iz ovog područja počela su još u periodu između dva svjetska rata, a nastavljaju se kroz cijeli ratni i naročito poratni period. Iseljeno stanovništvo se naselilo u Srem, Slavoniju, Gračanicu, Doboj i druga mjesta. Danas veliki broj omladine iz ovog sela radi u Sloveniji; odavde su se poženili, a tamo žive s porodicama. Novija iseljavanja iz Skipovca uslovljena su ekonomskim razlozima. Istina, u posljednje vrijeme ona su stala, jer su sada daleko bolji životni uslovi. Poboljšanju životnih uslova naročito je pogodovala izgradnja makadamskog puta koji vodi iz Gračаницe preko Babića u Gornji Skipovac. Namjera Skipovljana je da ovu saobraćajnicu produže do Donjeg Skipovca, čime bi se stvorili uslovi za uvođenje autobuske linije kružnog toka, koja bi povezivala pet mjesnih zajednica sa Gračanicom. Ove godine (1984) uvedena je autobuska linija na relaciji Gračаницa — Babići — Gornji Skipovac. Autobus saobraća dva puta dnevno. Uvođenje ove linije od izuzetnog je značaja za stanovništvo Skipovca, a posebno za učenike od V do VIII razreda kao i za one koji pohađaju škole srednjeg usmjerenog obrazovanja.

Groblja

U Skipovcu postoji nekoliko groblja, a to su: Rosičko, Čiplučko, Brđansko ili Kojića groblje i novoosnovano groblje na lokalitetu Ogradetina.

Prema kazivanjima, Rosičko groblje je najstarije; ovdje se sahranjuju Topalovići, Rosići, Ovčari, Stijepići i jedan dio Čipluka.

Umrle iz nekadašnjeg zaseoka Živkovića sahranjuju u Čiplučkom groblju, a stanovnici Kojića i Brđana imaju svoje groblje.

Novo groblje je formirano prije tridesetak godina. Prvi pokojnik koji je tu sahranjen zvao se Milan Kovačević.

Najarhaićniji nadgrobnički su u Rosića groblju. Ovdje je dosta nadgrobničkih bez krsnica, a izrađeni su od krečnjaka prilično dobrog kvaliteta. Neki od njih imaju natpise ćirilničnim pismom, a prema godini smrti pokojnika vidi se da potiču iz prve polovine 19. vijeka (T. I, sl. 2, 3).

Od početka austrougarske uprave do drugog svjetskog rata nadgrobne spomenike su naručivali u Krtovi kod majstora Mijata Josića koji je pisao i podatke o pokojniku. Poslije oslobođenja nadgrobničke naručuju u Lohinji i Gračanicu, a poneko ih nabavi i u Srbiji.

Privreda

Osnovno zanimanje stanovnika Skipovca je poljoprivreda. Prirodno-geografski uslovi pogoduju razvoju poljoprivredne proizvodnje, naročito stočarstva i voćarstva, a u manjoj mjeri ratarskoj proizvodnji. Od sveukupnog zemljišta na ovom području trećina je pod šumom, a ostalo su pašnjaci, oranice i voćnjaci.

Oraće sprave i oranje

Prema prikupljenim podacima, u Skipovcu se oralo »drvenim plugom« sve do pred drugi svjetski rat. »Drveni plug« se sastoji iz sljedećih dijelova: 1) »ručica« za držanje; 2) »plaza«; 3) lemeš za sječenje zemlje; 4) »kustura«, željezni klin koji povezuje »gredelj« sa »plazom«; 5) koljenasti »gredelj«; 6) »crtalo«, željezni nož koji »para zemlju«; 7) »drveni klin« koji zaglavljuje »crtalo« i 8) »dasaka« koja služi za prevrtanje brazde. Pri vrhu »gredelj« je malo povijen, gdje se nalaze tri rupe koje služe kao regulator dubine oranja. Za »gredelj« se pomoću »kurelja«, drvenog klina, prikače »drvena kolica« koja imaju dva točka: jedno veće kolice ide po brazdi, drugo manje ide po ledini. Na kolica se, pomoću »krčela«, zakači »oje« i »jaram« s dva »teljiga«. »Teljizi« se provuku kroz »jaram, a onda se kroz jedan od otvora na »teljigu« provuče »špičica«, drvena čivija koja ga drži da ne ispadne.

Prema klasifikaciji B. Bratanića opisani drveni plug spada u grupu »običnih trostranih plugova s koljenastim grdeljem i dvostrukim plazom«. ¹⁰) Ovakav tip pluga našao je i Salih Kulenović u Sokolu, ¹¹) podozrenskim selima, Stjepan-Polju i Gornjoj Orahovici. Sa sigurnošću se može tvrditi da je ovakav tip pluga rasprostranjen na cijelom gračaničkom području.

»Drvenim plugom« se oralo na »razo«, što znači da se išlo u jednom pravcu, a vraćalo u drugom. Prilikom oranja uprezala su se tri ili četiri para volova. Tom prilikom uz volovsku zapregu angažuje se najmanje 9 ljudi; jedan drži plug, drugi »kurelj«, treći »krčelo«, trojica tjeraju volove, dvojica vraćaju brazdu i jedan je u rezervi. Ovaj u rezervi pravio je »čivije« kojim se »zaglavljivalo crtalo«. Otuda se u narodu ovog kraja za onog ko je rezerva kaže »Ko deveti uz plug«.

Najbolji plug je od jasenovine, a čivije od hrastovog drveta.

Pred drugi svjetski rat, umjesto drvenih plugova, u upotrebu ulaze željezni plugovi obrtači. Prve obrtače u Gornjem Skipovcu nabavili su Lazo Topalović i Božo T. Topalović.

Poslije oranja zemljište se »drlja« »drvenom drljačom« koja se sastoji iz sljedećih dijelova: 1) »ručice za držanje«; 2) četiri »brvanceta«; 3) dvije »igle« koje povezuju »brvancad« i 4) jednog »drvceta« koje je pri samom vrhu i za njega se zakači lanac (T. II, sl. 1). Po dužini »brvancad« su probušena na razmaku od oko 10 cm, a u te kružne otvore stavljaju se željezni klini pomoću kojih se »zemlja sitni«. Ranije su se stavljali klinovi od nekog »jačeg« drveta kao što je drenovina. Prije početka drljanja na zuba-

ču se stavi poteži kamen ili »drvena klada« da se bolje zemlja usitni.

Uzgoj žitarica

Od žitarica na ovom području najviše se sije kukuruz, pšenica i zob.

Kukuruz se sije u periodu od 25. aprila do 6. maja. Prilikom nasijavanja ratar je preko ramena nosio bisage od »kostrijeti« za sjeme, i rukom je sjeme zasijavao po oranici. Danas se kukuruz sije u retke, a okopava kopačicom. Poslije prolaska kopačice, idu kopači i prorjeđuju biljke. Ranije su kukuruz okopavali motikom i to na »postate«. ¹²⁾

Pšenica se sije u vremenu od 10. oktobra do 1. novembra. Ranije se sijala domaća »brkulja«, a danas visokorodne sorte.

Žetva pšenice počinje odmah iza Petrovdana (12. jula). Tom prilikom sazove se »moba« na kojoj bude 15 do 20 žetelica, a najvredniju od njih odrede da bude »prožinjatica«. Pšenicu žanju srpom. Ono što padne ispod srpa je »rukovet«. »Rukoveti« se vežu u snopove koji se kasnije oko stožine trpaju u »kladnje« različite veličine. Veličina »kladnje« ovisi od toga s koliko će se snopova početi »dijevati«. »Kladnje« se uglavnom počnu trpati s pet, sedam, devet ili trinaest snopova. Tako u »sedmercju«, čija osnova počne sa sedam snopova, bude oko 100 snopova.

Vršidba se obavlja s konjima na guvnu, a poneko to radi i s volovima. Guvno je prečnika 15 metara, u čijem središtu se zabode »stožier«. Na guvno se »nasadi« oko 120 do 150 snopova. Poslije vršidbe pšenica se zgrne oko »stožiera«, a zatim se »previjava drvenom lopatom«. Tom prilikom jedan radnik baca žito lopatom »uz vjetar«, a drugi »umjetom« (vrsta trave) »splavlja pljevu«.

Zob se sije u februaru, oko Tripunjdana, ukoliko vremenski uslovi dozvoljavaju. Zbog toga se u narodu ovog kraja kaže da je najbolja zob »tripunjčica«. Zob se žanje na isti način kao i pšenica, ali se odmah »ne kupi« i ne veže u snopove, već se ostavi dan—dva da se osuši. Snopovi zobi se takođe »sokole«, trpaju u »kladnju«. Ova žitarica se isključivo upotrebljavala za ishranu konja, jer je ranije gotovo svaki domaćin u Skipovcu držao po par konja.

Voćarstvo

Klimatske prilike, pedološki sastav i geomorfološke karakteristike tla pogoduju voćarskoj proizvodnji u ovom kraju. Od voćaka najzastupljenije su šljive, jabuke, kruške i orasi.

Ovdje se uzgaja više vrsta šljiva, kao što su: »madžarice«, »bjelošljive«, »avače«, »zerdelije«, »sisače«, »turgulje« i »bjelice«. Gotovo svako domaćinstvo u Skipovcu posjeduje »pušnicu« gdje se suše »madžarice«. Suhe šljive iz Skipovca su odličnog kvaliteta. Peći u kojima se loži vatra prilikom sušenja nemaju otvora sa bočnih strana. Na taj način onemogućen je izlazak dima na ljese

sa šljivama, tako da se one suše samo toplotom koju daje peć. Ovako osušene šljive daleko su kvalitetnije od onih koje se suše na dimu. Istina, za ovu tehnologiju sušenja šljiva potrebno je mnogo više drva.

Od jabuka najzastupljenije su: »kanjiške«, zatim »zelenike«, »samoniklice«, »šibulje«, »šarenike«, »bedrike«, »srebreničke«, »čupulje«, »jabukovije«, »konačke«, »šipine«, »sarije«, »riježnjače«, »petrovnjače« i druge.

Uzgaja se i više vrsta krušaka kao što su: »kanjuške«, »petrovnjače«, »ječmenjače«, »debeljače«, »čatuše«, »vodenjače«, »sarajke«, »žutavke«, »ljutovače«, »sijedovac«, »visuljice«, »mioljače« i druge.

Stočarstvo

U Skipovcu su povoljni uslovi za uzgoj stočarstva, naročito ovčarstva, jer na ovom području ima dosta pašnjačkih površina. Danas je ovdje stočarstvo u opadanju; u prosjeku svako domaćinstvo drži po dvoje—troje goveda, pet—šest ovaca, četiri—pet svinja i po desetak živadi. To se vidi iz date tabele o pregledu broja stoke u Skipovcu prema podacima popisa iz 1981. godine (Tabela 1).

Pregled broja stoke u Skipovcu prema popisu 1981. godine

Tabela 1.

	Konji	Goveda	Ovce	Svinje	Živina
Gornji Skipovac	27	460	857	597	1.801
Donji Skipovac	20	420	729	534	1.847

* * *

Na osnovu prezentirane građe o poljoprivredi, uočljivo je da je u Skipovcu zastupljena ekstenzivna zemljoradnja, stočarstvo i voćarstvo.

Od ratarskih kultura uzgajaju pšenicu, kukuruz i u manjoj mjeri zob.

Obrada zemlje obavlja se još uvijek zaprežnom stokom. Upotreba mehanizacije je minimalna. U Gornjem Skipovcu su 1979. godine bila samo tri traktora.

Prirodno-geografski uslovi za razvoj voćarstva, naročito šljivarstva, veoma su povoljni. Međutim, proizvodnja voća je u opadanju; voćni nasadi su dosta stari i ne obnavljaju se.

Stočarstvo je ekstenzivno i u opadanju. Od krupne stoke drži se po koja krava, par volova i konja i po nekoliko svinja.

Vodenice

Govoreći o prirodno-geografskim karakteristikama Skipovca, istakao sam da je ovo područje veoma bogato kraćim vodotocima koji se tu ili u neposrednoj blizini formiraju. U hidrološkom po-

gledu postoje, dakle, veoma povoljni uslovi za podizanje vodenica potočara. Stoga su ranije ovdje bile podignute mnoge vodenice koje se danas sve manje koriste, a mnoge su i porušene. U vrijeme mojih istraživanja u Skipovcu su radile sljedeće vodenice: Topalovića vodenica na Kadijevcu, Sekulića na Dubokom potoku, Stijepića, Babića i Vasića vodenica na Jelovoj rijeci i Jovića vodenica na Tičijevcu. Ima dosta vodenica u kojima se danas ne melje žito. Tako u Gornjem Skipovcu ima osam takvih vodenica.

Skipovačke vodenice su bile uglavnom poredovničke; svako od poredovnika imao je određen dan i određen broj sati za mljevenje žita. Pravo na ređ imali su samo muški članovi, i to se prenosilo s koljena na koljeno. Bilo je potočara koje nisu bile poredovničke; njihovi vlasnici su na ime mljevenja uzimali »ujam«. Ranije se od 100 kg samljevenog žita uzimalo 20 kg, a danas 10 kg.

Manje korištenje potočara uslovljeno je smanjenom proizvodnjom žitarica, zatim kupovinom brašna u prodavnicama i preorijentacijom domaćinstava na upotrebu električnih mlinova.

Prevozna i transportna sredstva

Za prevoz i transport dobara na ovom području upotrebljava se ljudska snaga, osamareni konji, volovska i konjska zaprega i, u novije vrijeme, traktori.

Od prevoznih sredstava u Skipovcu su najzastupljenija volovska kola i saone. Volovska kola se sastoje od sljedećih dijelova: 1) četiri točka, od kojih su prednji manjeg prečnika; 2) »živoka« koja je fiksirana za prednji »jastuk«; 3) »račva« koja je fiksirana za zadnji »jastuk«; 4) dvije osovine (prednja i zadnja); 5) četiri vertikalna stupca koji su uglavljeni u »jastuke«; 6) »pracijep«, ruđa za koju se zakači »jaram sa dva teljiga« (T. II, sl. 2). Osim navedenih dijelova, volovska kola imaju pozadi i »šlajf«, kočnicu koja se sastoji iz željeznog dijela i »klade«.

Saone imaju: 1) dva »plaza« koji su na prednjoj strani malo povijeni; 2) četiri »češlja« na kojima su fiksirani »jastuci«; 3) dva »jastuka«; 4) četiri stupca koji su uglavljeni u »jastuke«; 5) dvije »drvene igle« koje vezuju krakove »pracijepa« sa »plazovima« i 6) »pracijep« sa dva »teljiga«. Dužina »plaza« iznosi 200 cm, »pracijepa« 250 cm i »jarma« 230 cm. Visina stupaca je 70 cm, a širina saona iznosi 100 cm.

Kuća i okućnica

Starinske kuće u Skipovcu su gotovo nestale. Prilikom teren-kih istraživanja nisam naišao ni na jednu prizemnu dvodijelnu kuću. Ljudi su ih odavno prestali graditi.

U drugoj polovini 19. i početkom 20. vijeka ovdje su građene dvodijelne i višedijelne kuće na magazuu, odnosno podrum. Višedijelne kuće imale su »kuću« u sredini i sa strane po dvije ili

tri sobe (T. III). Zidovi podruma su bili od kamena, a zidovi sprata su »u japiju« sa ispunom od šepera (T. IV, sl. 2). Zidovi »kuće« su od brvana, izuzev zida uz koji se nalazi ognjište. Krov je na »četiri vode«, četvoroslivni »u četiri ma'ie«. ¹³⁾ Pokrov je od hras-tove daske. Prilikom pokrivanja daske su stavljene na »tri kata«, a kasnije i na »dva kata«. Pokrov sistemom na »dva kata« je kratkotrajniji jer brže istruli. Dužina daske kojom se pokriva kuća iznosi 1 m, a širina 15 do 20 cm. Na sredini krova je badža, otvor kroz koji dim izlazi. Na jednu ovako građenu kuću, staru više od 150 godina, naišao sam u zaseoku Vasićima (sadašnji njen vlasnik je Čedo Vasić). Iстина, danas ova kuća nije pokrivena daskom nego crijepom »kopitarom« (T. IV, sl. 1). Ovoj kući slične su i druge kuće u Skipovcu; razlike u konstruktivnim elementima, rasporedu prostorija i građevinskom materijalu su neznatne. Neke od njih, osim »kuće« i dvije sobe, imaju još »špajz« i dograđenu verandu.

U starinskim kućama sobe su popođene, a »kuća« nije. U sobama, obično na desnom poprečnom zidu ispod plafona sa »šašavcima«, prikovano je tanje oblo drvo »srg«. Preko njega su vješali odjeću. U svakoj sobi ozidana je »furuna«. Kasnije, kada su ukinuta ognjišta, i »kuće« su se tavanile kao i sobe, a u jednom ćošku na tavanici ostavljen je kvadratni otvor, »kapandža« kroz koji se ulazilo na tavan.

Kao građevinski materijal za ispunu zidova, osim šepera, upotrebljavan je i ćerpič, a kasnije cigla (T. IV, sl. 3, 4).

Sporedne zgrade

U ekonomski jačim domaćinstvima, osim solidno izgrađene starinske kuće koja se nalazi u avliji, nailazimo i na sporedne gospodarske i druge objekte. Tako u avliji se nalaze: pušnica, udžera, koš za kukuruz, ambar, pčelinjak i dr. (T. V, 1, 2; T. VI). Izvan avlije, koja je obavezno ograđena, nalazi se kokošinjac, svinjac, štala i »košara« za ovce (T. V, sl. 3, 4; T. VI).

Vodosnabdijevanje

Ranije su stanovnici Skipovca uglavnom koristili izvorsku vodu za piće. Bilo je i onih koji su koristili bunare (T. VII, sl. 1, 2). Danas (1984. godine) je većina domaćinstava sama sebi dovela vodu do svojih kuća.

Narodna nošnja

Ženska nošnja se sastoji iz košulje, jeleka, »lječića«, gunja, tkanice, krpe »premetače«, vunelih čarapa i opanaka (T. VIII, sl. 1).

Košulja je sašivena od tkanog uzvedenog pamučnog beza. Duga je do članaka, a odozdo je ukrašena čipkom. Rukavi su dugi do ispod lakata, a po obodu ukrašeni čipkom. Oko vrata košulja ima

»jaku« koja je takođe ukrašena čipkom. Sprijeda se kopča s dva ili tri dugmeta.

Oko pojasa žene se opasu vunenom tkanicom koja je na kraju ukrašena resama; one čine produžetak osnove. Kasnije, žene su počele nositi oko pojasa kecelju »na falte« sašivenu od kupovne svile (T. VIII, sl. 2).

Preko košulje oblače jelek, kratak gornji haljetak bez rukava, sašiven od pliša. Po rubovima jelek je ukrašen »zlatnim širitom«, srmom i gajtanom.

Na glavi su nosile krpnu »premetaču« od pamučnog beza, ukrašenu tehnikom »ulaganja«.

Na nogama su nosile vunene čarape, duge do ispod koljena, i opanke »putravce« od goveđe kože. Kasnije, prilikom raznih svečanosti, nosile su i cipele »kundure« zanatske izrade.

U zimskom periodu preko košulje oblačile su »lječiče«, a preko njih sunknene gunjeve, duge do ispod bedara (vidi T. VIII, sl. 1). Gunjevi su sprijeda ukrašeni »zlatom«, »zejom« i gajtanom. Ove haljetke naručivali su kod terzija; u periodu između dva svjetska rata gunjeve je šio terzija Milan Kovačević iz Zelinje, pa su ih Skipovljani kod ovog majstora najviše naručivali.

Djevojke i mlade su nosile dukate na čelu, a oko vrata bisere ili talire, oko ruku belenzuke od mesinga ili narukvice od »đinđuva«. Bogatije žene su nosile dukate, siromašnije talire, a one najsiromašnije »đinđuve«.

Muška nošnja se sastojala iz gaća, košulje, tkanice, ječmerne, fesa (kasnije šešira), čarapa i opanaka (T. VIII, sl. 3).

Gaće su sašivene od lanenog, a za svakodnevnu upotrebu od konopljinog beza. Nogavice su duge do poviše članaka i pri dnu su sužene. Oko pojasa gaće se vežu »svitnjakom«.

Preko gaća oblači se košulja, duga do koljena, a sašivena od lanenog ili pamučnog beza tkanog »na uzvod«. Prilikom odlaska na zborove ili kakve druge svetkovine muškarci su oblačili košulje »uzvodnjače«. Osim ovih košulja nosili su i »meleznjače« koje su sašivene od glat tkanog beza. Kod »meleznajača« rukavi su dugi do šaka i ne skopčavaju se. Kasnije, počele su se šiti i košulje s »taslama« na rukavima. Ove košulje su se ukrašavale »šljokama«.

Preko košulje oblači se ječerma sašivena od »čove« ili od nekog drugog platna crne boje. Sprijeda je ukrašena »zlatom« i gajtanom.

Oko pojasa opasivali su duge i dosta široke tkanice. Stariji ljudi su preko tkanice opasivali »kožni silav« za koji »zadjenu mašu«, lulu, duvansku kutiju, kresivo, nož i pušku »pećanku«.

Prilikom odlaska na vašare, svadbe ili kakve druge svečanosti, preko desnog ramena muškarci su nosili torbice od vune »našarane jakim bojama«. Osim toga nosili su i peškire od pamučnog prediva obojenog crvenom, zelenom, plavom, žutom i »šećernom« bojom. Peškiri su na krajevima ukrašeni resama, koje čine produ-

žetak osnove, a ukrašavani su i »eklanjem«. Peškir nose tako što ga jednim krajem »prođenu ispod pazu'a« za ječermu.

Preko ječermu zimi su nosili gunjeve od crnog sukna. Ovi haljeci su sprijeda ukrašeni »zlatom« i gajtanom.

Na glavi su nosili fes crvene boje sa kičankom, a oko njega omotavali su »krmez«, crveni vuneni šal. U periodu između dva svjetska rata prestali su nositi fesove, a umjesto njih nose šajkače, šubare i šešire.

Na nogama su nosili vunene čarape i opanke. Čarape su ukrašene vunenim predivom crne, bijele i crvene boje. Opanke su pravili od govede i konjske kože.

Dječija nošnja se sastojala od košulje i »lječića«. Muškoj djeci nisu šili gaće sve dok ne pođu u školu, tj. dok ih djeca sama sebi ne bi znala svezati. Kad dođe vrijeme da muškom djetetu sašiju gaće, onda se uobičavalo da djeca u njih skoče s tavana. Ako slučajno dijete ne uskoči u gaće, moralo je ponovo skakati. U vezi s ovim običajem, priča se kako je Božo Lazić iz Skipovca tri puta skakao s tavana zato što nije mogao »potrefiti«. Običavali su još i da »štipaju« dijete kad obuče »taze« košulju, govoreći mu: »Koliko žica, toliko godina«.

*
*
*

Opisana narodna nošnja je izobičajena. Jedino se još koji odjevni predmet može naći kod žena. Ova nošnja je bila rasprostranjena na čitavom području Trebave i njene podgorine, nastanjene srpskim stanovništvom. Stoga bismo je mogli nazvati i trebavskom, jer se bitno razlikuje od ozrenske, a u nekim detaljima i od srpske posavske nošnje. Prema tipologiji u širem smislu, ona bi se mogla svrstati u grupu posavskih nošnji o kojima je pisala Z. Čulić.¹⁴⁾

Narodni običaji i vjerovanja

Običaji i vjerovanja koje ovom prilikom navodimo tradicionalni su i u ovom obliku održavali su se sve do pred drugi svjetski rat. Danas su izmijenjeni, a mnogi od njih su i napušteni.

Svadbeni običaji¹⁵⁾

Ranije su se domaćini prilikom međusobnih susreta dogovarali da budu prijatelji. Dešavalo se da momku dovedu curu, a da je on nikada nije vidio, niti ona njega.¹⁶⁾ Takav način ženidbe je brzo napušten. Kasnije, momci i djevojke su »pričali«, zabavljali se na posijelima, prilikom čuvanja goveda, na zborovima i drugim prilikama. Dešavalo se da momak i djevojka dugo ašikuju, a kad se momak odluči da se njome oženi, ona mu slaže.¹⁷⁾

Ako se ašikujući cura i momak begenišu, onda iz momkove kuće dođu djevočinim roditeljima »na pitanje«. Tom prilikom dođe momak sa dva starija čovjeka. Sobom ponesu plosku rakije za-

sladenu medom. Plosku odmah ne pokazuju, nego otpočinu s pričom onako uopšteno. U toku razgovora cura im ispeče kafu. Tom prilikom momak gleda da li mu je cura usula kafu u najveći fildžan ili u neki manji koji bude još i krnjav. Ako se desi ovo drugo, to je znak da ga cura neće. U većini slučajeva momak se ugosti kafom iz najljepšeg i najvećeg fildžana. Pijući kafu, gosti kažu domaćinu zašto su došli, a kad ovaj pristane, onda se postavlja jelo i piće. Prije nego što se počne jesti prosci izvade »medenu plosku« i počaste djevojčinog oca, a on, u znak zahvalnosti, blagosilja, čestita brak i popije tri gutljaja rakije, a zatim je daje drugima. Kad se malo počaste i popiju, onda se dogovore o tome kad će biti svadba i koliko će biti svatova, a poslije toga prosci odlaze.

Momkovi roditelji i ostali ukućani se međusobno dogovore ko će biti kum, stari svat, barjaktar i djever. Tri dana prije svadbe domaćin odredi jednog mladića kome dadne u zadatak da s ploskom rakije ide pozivati na svadbu. Tom prilikom mladić časti pozvane rakijom, a oni mu se zahvale i okite plosku maramom ili peškirom.

Na dan svadbe momkovoju kući prvo dođe čajo noseći nadžak u ruci. Tom prilikom on kuca u kakav drveni predmet i uzvikuje: »Ej, hej, mašala, mašala, sabirte se, kićeni svatovi, valja nama ići po djevojku«. Tada svatovi dolaze, pjevaju pjesme i nastaje veselje.

Po djevojku su išli na konjima i pješice. Prvi u svatovima je vojvoda koji jaše na konju »zelenku«, za njim je barjaktar na »doratu«, stari svat je na »šarcu«, kum na »alatu« itd. Idući putem, utrkuju se na konjima, pjevaju i pucaju. Tom prilikom čajo dovikuje vojvodi da uspori, jer ostadoše ostali svatovi (ostali su išli pješice — moja primj.).

Pred djevojčinom kućom svatove časte mezetom i rakijom. Dok gozba traje pred kućom, dotle čajo ulazi u kuću da mu djevojčin otac kaže gdje će svatovi sjesti. Nakon toga čajo uzvikuje: »Ej, hej, mašala, mašala, stari svate, kume, vojvodo, barjaktaru, dodite kod čaje i zauzmite svoja mjesta!« Kad uđu u kuću, stari svat i kum sjedaju s jedne, a vojvoda i barjaktar s druge strane stola, tako da su jedni naspram drugih. Čajo i ostalim svatovima pokaže gdje će ko sjesti. Kad svi posjedaju, onda barjaktar ističe barjak na vidno mjesto. Tada se postavlja jelo i piće, počinje pjesma i veselje. Tom prilikom prisutni pjevaju:

*Domaćine fala za poštenje,
bog ti dao zdravlje i veselje.*

Ili:

*Domaćine primakni nam piće,
živa tvoja domaćica biće.*

Dok se svatovi vesele, dotle ih djevojke kite cvijećem, maramama i peškiroma. Tada one nose i »tas«, pliću zdjelu u koju svatovi stavljaju po koju novčanicu.

Nakon izvjesnog vremena čajo ponovo uzvikuje; »Ej, hej, mašala, mašala, kićeni svatovi, vrijeme je nama putovati. Konjanici, pritežite konjima kolane, pješaci, pritežite opanke, barjaktaru, razvijaj barjak!« Pri polasku barjaktar daruje djevojke zato što su okitile barjak cvijećem.

Izlazeći iz mladine kuće, svatovi pjevaju:

*Zbogom ostaj, kućni domaćine,
fala tebi na tvome poštenju.*

Idući mladoženjinoj kući, a naročito kad su u neposrednoj blizini njegove kuće, svatovi pjevaju:

*Veseli se, mladoženjina majko,
evo idu kićeni svatovi
i vode ti lijepu djevojku.*

Ili:

*Veseli se, mladoženjina majko,
evo idu kićeni svatovi
i vode ti snaju u zamjenu.*

Pred mladoženjinom kućom svatove prvo dočekaju muškarci, koji ih počaste rakijom i zažele im dobrodošlicu, a zatim im prilazi »ženskinje« koje ih gosti pečenim mesom.

Ulazeći u kuću, mlada desnom nogom prekoračuje prag pozdravljajući prisutne koji joj zažele sreću u novom domu. Tada mlada prilazi ognjištu, klekne i poljubi ga. Poslije toga ona ulazi u sobu gdje sjedi svekar, svekrva, ostali ukućani i rodbina, te ih redom ljubi u ruku, a oni je blagosiljaju želeći joj dobro zdravlje i sreću u novom domu.

Poslije mlade u kuću ulazi čajo koji, kao i kod djevojčine kuće, pita domaćina gdje će se smjestiti svatovi. Svatovi i ovdje sjedaju za stolove u poretku kao i u mladinoj kući. Kad posjedaju, onda čajo upozorava starog svata, kuma, vojvodu i barjaktara da dolazi mlada s djeverom i da nosi dobro zaslađenu kavu koju treba »dobro platiti«. Kafom se gosti prvo stari svat, zatim kum, vojvoda, barjaktar i drugi. Kad popiju kafu, svako od njih stavi u fildžan po koju novčanicu.

Kad veselje dostigne vrhunac, onda čajo saopštava prisutnim da je stari svat došao svijetla obraza i da je donio »pečenog krmka«, u usta mu je stavio »klas kukuruza«, a u uvo struk bosiljka. Tada se obrati svatovima pozivajući ih da kažu: »Živio, sinove ženio, 'ćeri udav'o, sa mladijem spav'o, sa ćoravijem blago dije-lio.« Kum i vojvoda, takođe, donesu po »pečenog krmka«, pa i njih blagosiljaju. Nakon toga čajo nagovještava kumu, vojvodu i barjaktaru da dolazi mlada s djeverom i da nosi jabuku. Tom prilikom mlada prvo prilazi svekru, ljubi ga u ruku i daje mu jabuku, a ovaj joj je vraća darujući je dukatom ili nekom novčanicom. Ovo s jabukom se ponavlja i kod starog svata, kuma, barjaktara, vojvode i ostalih svatova. Komšije i bliža familija, takođe, donesu svoj »prinos«, na primjer, »bipca« (tukca) ili »oroza«, jedan 'ljeb, litar rakije, pitu i drugo.

Poslije »jabuke« mlada daruje svekra i svekrvu ćilimom ili jorganom, košuljom ili nekom drugom 'aljinom, »kavenijem su-dem«, lavorom i bokalom. Isto tako mlada daruje i starog svata, kuma, vojvodu i barjaktara.

Veselje traje do kasno u noć, a često i do zore. Pred spavanje mlada svekru i svekrvi opere noge.

Ako mlada nije iz daleka, onda se vjenča istog dana kod popa, a danas se to obavi pred matičarom.

a) *Ruho*

Ranije se uz svatove slalo i mladino ruho koje se natovari na dva konja. Djevojačka oprema natovarena na konja u narodu ovog kraja naziva se seksana.¹⁸⁾ U ruhu su se nosile košulje, čarape, peškiri, krpe, ćilimi, ponjave, jastuci i dr., a danas se nose kauči, jorgani, deke, frižideri itd.

b) *Mirdžije*

Prije »po'oda« na mir ide mladoženjin otac, njegov brat i komšija. Mirdžije nose prijatelju »krme« i bure rakije, a prijii cipele, opanke, maramu i suknju. Osim toga najmlađem mladinom bratu nose opanke.

c) *Po'ode*

U pohode se ide kad prođe 15 dana ili tri mjeseca od svadbe. Tom prilikom s mladom ide još sedam »po'ođana«, a može ih biti 9, 11, 13 itd. Običaj je da u pohode uvijek ide neparan broj ljudi. Tada mlada ponese ocu na dar jastuk, košulju, gaće, peškir, čarape i cigarete, a majci košulju (danas bluzu). Ako ima brata, i njemu donese košulju, peškir i čarape.

Kad prođe »evta« ili mjesec dana od ovih pohoda, onda mladine otac ide kćeri u pohode. Ove pohode moraju biti brojnije. Tom prilikom punica nosi zetu kašiku, viljušku, »činiju« i u njoj pečeno »oroza«, a daruje i ostale ukućane.

Neki pogrebni običaji

Još za života stariji ljudi i žene se »spremaju za smrt«. Stariji ostave u amanet svojim nasljednicima od kakvog drveta će im napraviti tabut¹⁹⁾ i ko će ih kupati. Osim toga zaduže ih da im obuku najljepšu nošnju i ako su za života voljeli rakiju i kafu, da im se pod glavu stavi litar rakije, malo šećera i kafe.

Noseći pokojnika ka groblju, učesnici pogrebne povorke se tri puta odmaraju, a na mjestu odmaranja običavaju urezati krst u kakvom drvetu.

Sve do 1931. godine pokojnika su nosili na »motkama«, »kolju« do groblja, jer ga je »gre'ota« vući na saonicama.²⁰⁾

Kad se prilikom kopanja grobnice naiđe na kost, onda se ona »otkupljuje« na taj način što se u nju stavi malo novca.

Umrlog muškarca kopaju pliće, a žensko dublje.

Poslije sahrane, na svjež grob po dužini stave »učiju«, motku kojom su mjerili pokojnika.

U svjež humku, iznad pokojnikove glave, pobodu krst koji se pravi od rastovine. Krst se okiti bosiljkom, jer se ovo cvijeće smatra svetim. Onome ko pravi krst dadne se na poklon košulja.

Utopljenika, samoubicu i nekršteno dijete ne sahranjuju u groblju, nego u baščama ispod kalemljenog voća.

Danas, u znak žalosti za umrlim, muškarci nose crne trake ili crnu košulju, a žene crnu suknju ili crnu maramu. Za umrlim »ruše se«, nose crninu i žale godinu dana.

Vjerovanja u snove

Stariji svijet u ovom selu dosta tumači snove. Čuo sam nekoliko tumačenja različitih snova, pa ih ovdje navodim.

Kad se usnije »guja« i »šarac« (vrsta zmija), vjeruju da će se reko s nekim pobiti.

Snivati ovce znači radost, a žetelicu da će pasti snijeg.

Kad neko sanja da bježi od nekog, vjeruju da će u javi biti obrnuto. Kad se u snu ide uz brdo, vjeruju da će sutradan biti nešto dobro za onog ko je to usnio. Ako se usnije da se na nekog »diže ruka«, da ga udari a ne uspije, onda se to tumači kao neuspjeh onog što je to planirao.

Ako se sanjaju psi, onda vjeruju da će se onaj ko je to sanjao s nekim svađati ili će ga neko ogovarati.

Kad se u snu puca iz puške, a ona ne opali, tada će onaj ko je to sanjao čuti nekakav loš glas.

Onaj ko sanja uši (vaške) ujutru se veoma loše osjeća, zbog toga što vjeruju da ovaj san predskazuje nesreću.

Još nekoliko podataka o Skipovcu

Danas u Skipovcu postoje dvije prodavnice, dvije četvororazredne škole, dva otkupna magacina poljoprivrednih proizvoda i matični ured.

Stanovnici ovog naselja se suočavaju s različitim problemima, naročito komunalnim. Put od Gračanice do Babića još nije dovršen, jer je u planu da se spoji s putem u Donjem Skipovcu. Putevi do raštrkanih zaselaka su takođe veoma loši.

Opismenjavanje u ovom selu ima dosta dugu tradiciju. Dr H. Čurić navodi da je u Skipovcu osnovana srpska škola 1875. godine.²¹⁾ U to vrijeme opismenjivali su se u crkvi; ona je bila na sprat i ovaj dio se, prema kazivanjima, koristio kao učionica. Prvi učitelji su bili odnekud sa strane, a kasnije su to bili domaći ljudi. Prema prikupljenim podacima, iz ovog sela bili su sljedeći učitelji: Luka Todorović, Mitar Stijepić i Jovo Lukić, koji je ujedno bio i sveštenik. Narod je učitelja plaćao »birom«²²⁾. To znači da se onaj ko šalje dijete u školu pogađao s učiteljem koliko će mu za taj

posao dati kukuruza, graha, krompira i drugog. Ova škola je ukinuta za vrijeme austrougarske uprave, a nalazila se na mjestu gdje se danas nalazi pravoslavna crkva. Umjesto te škole, austrougarske vlasti su sagradile novu školsku zgradu u Donjem Skipovcu, gdje su išla djeca, ne samo iz ovog sela, nego još i iz Lukavice, Paležnice i Zelinje.

U novije vrijeme u Skipovcu je prisutno osipanje broja učenika, a uzrokovano je padom nataliteta i iseljavanjem domaćinstava u druga područja. Kad je riječ o školstvu, problemi su nastajali tek pošto djeca završe četvororazrednu školu. Djecu je trebalo slati u druga seoska područja ili u Gračanicu da se školuju, a kako nije postojala autobuska linija, roditelji su bili prinuđeni da djeci negdje obezbijede smještaj i ishranu, što je iziskivalo znatna materijalna sredstva.

Završna razmatranja

Skipovac se nalazi u Trebavi, a od Gračаницe je udaljen oko 12,5 km. U geomorfološkom pogledu teren je brdovit, a nadmorska visina se kreće od 336 do 694 m. Područje Skipovca ima dosta izvora čija je izdašnost različita. Od njih nastaju manji potoci i rječice. Konfiguracija terena, vodotoci, šume i proplanci čine ovaj kraj živopisnim. Izvanredne prirodne ljepote mogle bi se iskoristiti u turističke svrhe.

Arheološki nalazi upućuju na zaključak da je na ovom području bilo života još u praistoriji.

Naselje s ovakvim toponimom ne spominje se s početka 16. vijeka, što znači da je ono moglo nastati kasnije.

Današnje stanovništvo je, prema očuvanoj tradiciji, većinom porijeklom iz Hercegovine, a počelo se doseljavati početkom 18. vijeka. U seljavanja su trajala do prve polovine 19. vijeka. Osim iz Hercegovine, neki rodovi su došli iz Ozrena, a neki iz okolnih sela naseljenih srpskim stanovništvom. Između dva svjetska rata, u ratnom i poratnom periodu evidentna su iseljavanja nekih porodica, koja su uslovljena ekonomskim razlozima.

Klimatske prilike, pedološki sastav i geomorfološke karakteristike tla pogoduju poljoprivrednoj proizvodnji i to naročito voćarstvu i uzgoju stoke. U ovom području zastupljena je ekstenzivna poljoprivreda; obrada zemlje se još obavlja zaprežnom stokom, a upotreba mehanizacije je minimalna. Proizvodnja voća je u opadanju zbog toga što se ne sade mladi voćnjaci.

Za prevoz i transport dobara najviše se upotrebljavaju konjska i volovska zaprega.

U drugoj polovini 19. i početkom 20. vijeka u Skipovcu su bile zastupljene dvodijelne i višedijelne kuće na magazu. Kuća, »pušnica«, »udžera«, koš za kukuruz, ambar i pčelinjak nalaze se u ograđenom prostoru — avliji, a izvan nje je štala, svinjac i »košara« za ovce.

Narodna nošnja je izobičajena. Još poneki odjevni predmet se može naći kod starijih žena. Prema tipu, skipovačka nošnja se u širem smislu može svrstati u grupu srpskih posavskih nošnji.

Opisani običaji i vjerovanja su tradicionalni. Danas su oni dosta izmijenjeni, a mnogi od njih su i napušteni.

NAPOMENE:

¹⁾ Terenska etnološka istraživanja obavilo je Etnološko odjeljenje Muzeja istočne Bosne Tuzla uz finasijsku pomoć SIZ-a kulture Gračanica.

²⁾ Prilikom boravka u zaseoku Vasići vidio sam pravu stihiju koja je jednom domaćinu srušila kuću i skoro sve sporedne zgrade.

³⁾ DR MILENKO S. FILIPOVIĆ, *Kazivanje Jovice Sajića iz Kožuha*, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, knj. III, Tuzla, 1959, str. 123.

⁴⁾ Vlasnik njive je povadio kamenje. Na osnovu onog što sam čuo od kazivača, biće da su to bili stećci.

⁵⁾ Sondažno iskopavanje je vršila dr Milica D. Kosorić i utvrdila da se radi o praistorijskom nalazištu.

⁶⁾ Prema saopštenju mještana, ovdje je bio još jedan stećak, ali ga je neko odvukao.

⁷⁾ SZS, *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 1981. godini, Tabela 194*, Beograd, 1984., str. 51; RZS, *Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981. godine* (domaćinstva po naseljenim mjestima), Sarajevo, 1983. godine.

⁸⁾ Prema kazivanjima, ova žena je, došavši u Skipovac, na jednom mjestu ugledala jelena i košutu kako leže i onda je odlučila da tu napravi kuću zbog toga što je vjerovala da ove životinje neće bilo gdje leći.

⁹⁾ DR MILENKO S. FILIPOVIĆ, *Prilozi etnološkom poznavanju sjeveroistočne Bosne*, ANU BiH, Građa, knj. XVI, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 12, Sarajevo, 1969, str. 120. i 121.

¹⁰⁾ DR BRANIMIR BRATANIĆ, *Oraće sprave u Hrvata*, Publikacije Etnološkog seminara, br. 1, Zagreb, 1939, na str. 14. i 34. registruje, pod brojem 207, sličan drveni plug kod Muslimana iz Gračanice.

¹¹⁾ SALIH KULENOVIĆ, *Etnografska istraživanja u Sokolu kod Gračanice*, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, knj. XI, Tuzla, 1975, str. 93.

¹²⁾ VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ, *Srpski riječnik*, IV državno izdanje, Beograd, 1935, str. 568; postat-ono što u jedan put uzmu preda se kopači ili žeteoci kada rade.

¹³⁾ ABDULAH ŠKALJIĆ, *Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku*, »Svjetlost«, Sarajevo, 1973, str. 440; mahija f (pers) — greda koja se postavlja na krovnu konstrukciju s ugla kuće do sljemenca. Krov ima četiri mahije. Ove grede liče na hrbat ribe i zato imaju ovakav naziv.

¹⁴⁾ ZORISLAVA ČULIĆ, *Narodne nošnje u Bosni i Hercegovini*, Zemaljski muzej u Sarajevu, Sarajevo, 1963, str. 17—19.

¹⁵⁾ Svadbene običaje kazivao mi je Miloš Topalović, njemu dugujem posebnu zahvalnost. Osim Miloša Topalovića, svojim kazivanjima naročito su mi pomogli: Lazar i Dragica Topalović, Božo M. Stijepić, Miloš Ilić, Božo Lazić, Branko Lukić, Ostoja Stojanović, Ilija Bjelkić, Mitar Mihajlović, Mikan S. Janković, Jovo Todorović, Milorad Kojić i mnogi drugi, te im se na ovom mjestu najtoplije zahvaljujem.

¹⁶⁾ Jednom prilikom neki domaćin iz Skipovca doveo svome sinu curu. Odmah po ulasku u kuću, cura je počela razgledati gdje je došla i ko joj je muž. Odjednom pokraj ognjišta vidjela je nesmotrenog i prljavog mladića koji »potiče ugarke« na ognjištu. Tada ga je upitala: »Je l', bačo, koje je moje drago?« Kad joj je mladić rekao da je on njen muž, ona je odmah otvorila vrata i pobjegla.

¹⁷⁾ Takav slučaj je bio i sa nekim Spasojem iz Skipovca koji je bio mršav i malog rasta, a zabavljao se s nekom Gošom, krupnom i »jedrom« curom. Ona ga je »zamotavala« i nije mu htjela poći. Zbog toga se jednog dana Spasoje naljuti, »spodbije« je za ruke, »zabaci na leđa« i odnese svojoj kući. Prilikom nošenja, Goša je nožnim prstima »zakvačala zemlju«, te se tako oertavao trag kuda su prošli. Kad je došla u novu kuću, Goša je ostala, jer ju je bilo stid da pobjegne, i tako su čitav život zajedno proživjeli.

¹⁸⁾ A. ŠKALJIĆ, Navedeno djelo, str. 556; *sejsana, seksana f (ar)* — konj natovaren djevojačkom opremom.

¹⁹⁾ Isti, str. 594; *tabut m (ar)* — mrtvački sanduk kod Muslimana, bez poklopca. Kako vidimo, ovakav naziv za mrtvački sanduk se zadržao i kod srpskog stanovništva u Skipovcu.

²⁰⁾ U zimu 1931. godine u Skipovcu je umrla neka žena. Nosili su je na groblje. Onaj što je naprijed nosio pokojnicu posrne, i tada iz pokojnice poteče krv i razlije se po odijelu ukopnika. Kad je ovaj to vidio, spustio je umrlu i pobjegao u potok da se opere. Ovo je bio razlog da umrle počnu voziti na saonicama.

²¹⁾ DR HAJRUDIN ĆURIC, *Školstvo u sjeveroistočnoj Bosni posljednjih decenija turske vladavine*, Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, knj. II, Tuzla, 1958, str. 173.

²²⁾ A. ŠKALJIĆ, Navedeno djelo, str. 144; *bir (tur.)* ima više značenja. Mi bismo mogli prihvatiti značenje ove riječi u našem slučaju, kao pod brojem 1. Narod je plaćao učitelja »birom«, tj. onaj ko je slao dijete u školu pogađao se s učiteljem šta će mu dati u naturi na ime školarine.

DIE BEILAGEN FÜR ETHNOLOGISCHE MONOGRAPHIE SKIPOVAC

Der Ort Skipovac befindet sich im Trebavagebiet. Von Gračanica ist er etwa 12,5 km entfernt. In geomorphologischer Hinsicht ist das Terrain gebig (336—394) m ü. d. M.). Das Skipovagebiet ist an Quellen reich. Aus diesen Quellen entwässern kleinere Bäche und Flüsse. Die Konfiguration des Terrains, Wasser, Wälder und Waldlichtungen bilden dieses Gebiet sehr lebenswahr. Besondere Naturschönheiten könnten in touristische Zwecke ausnutzen. Archeologische Funde zeigen auf die Schlußfolgerung, daß das Leben in diesem Gebiet noch in der Urgeschichte bestanden ist. Die Siedlung mit solchem Name erwähnt man nicht am Anfang des 16. Jhs. Es bedeutet, daß sie erst später entstehen konnte. Die heutige Bevölkerung stammt nach der bewahrten Tradition aus der Herzegovina und begann am Anfang des 18. Jhs. einzuwandern. Die Einwandern dauerten bis zur ersten Hälfte des 19. Jhs. Einige Stämme sind von Ozren gekommen, einige aus den umli-

egenden Dörfern, die mit der sorbischen Bevölkerung besiedelt waren. Im Zeitabschnitt zwischen zwei Weltkriege, als auch in der Kriegs- und Nachkriegszeit sind die Auswandern einiger Familien evident. Sie sind durch ökonomische Gründe bedingt. Klimabedingungen, pedologische Zusammensetzung und geomorphologische Charakteristiken des Bodens entsprechen der landwirtschaftlichen Produktion besonders der Obst- und Viehzucht. In diesem Gebiet wurde extensive Landwirtschaft vertreten. Die Bodenbearbeitung verrichtet man noch immer mit dem Gespann und der Gebrauch der Mechanisierung ist minimal. Obstproduktion ist in der Abnahme, weil neue Obstgärten nicht gepflanzt werden. Für den Gütetransport benutzt man Pfler- und Ochsengepann am meisten.

In der 2. Hälfte des 19. und am Anfang des 20. Jhs. wurden in Skipovac die Häuser auf den Kellern, die zwei oder mehrteilig waren, gebaut. Haus, Selchkammer, Lagerplatz für Mais, Kornkammer und Bienenhaus befinden sich im eingezäunten Raum, der sich ein Hof nennt. Außer Hof befinden sich Stall, Schweinestall und »Korb« für Schafe.

Die Volkstracht aus Skipovac kann man in die Gruppe der sorbischen Trachten aus der Sava — Ebene einreihen. Einige Bekleidungsstücke dieser Tracht findet man noch heute bei den älteren Frauen.

Beschriebene Sitten und Glauben sind traditionell. Es ist doch wahrhaft, daß sie heute sehr verändert und viele von ihnen sind verlassen.

Sl. 1. Stećak na lok. Raminac

Sl. 2. Nadgrobnji spomenik iz prve polovine 19. vijeka

Sl. 3. Nadgrobnji spomenik iz druge polovine 19. vijeka

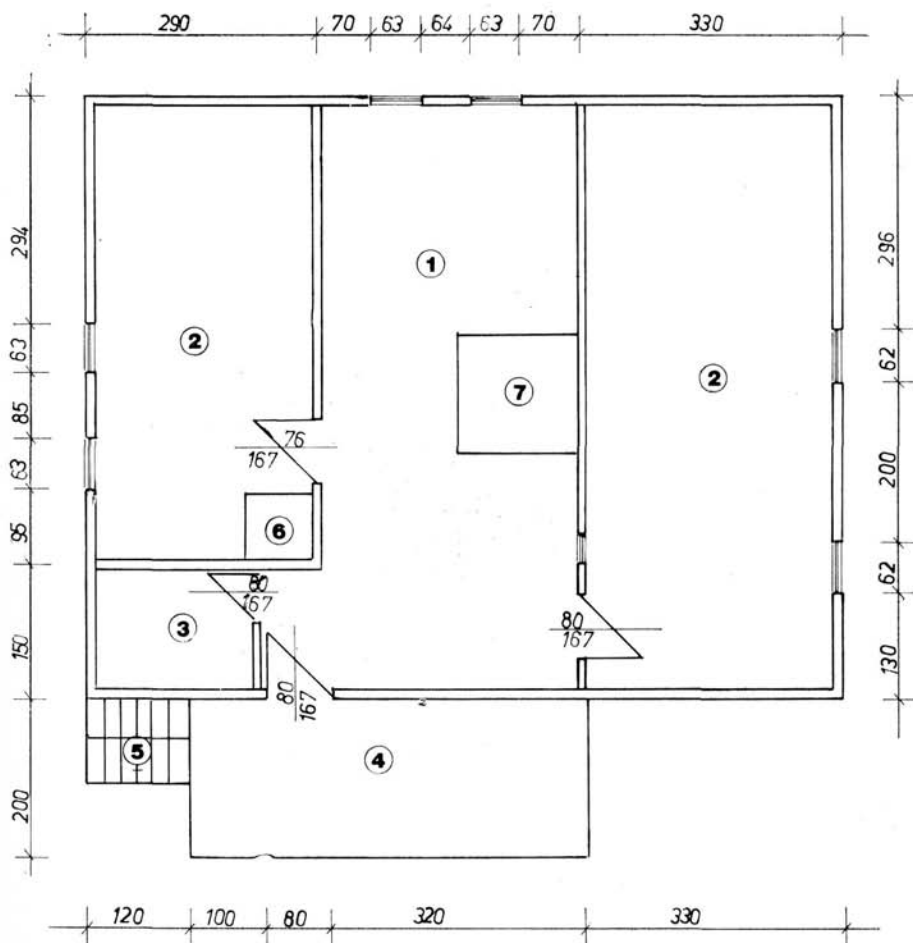

Sl. 1. Drljanje poorane njive zasijane kukuruzom

Sl. 2. Volevska zaprega

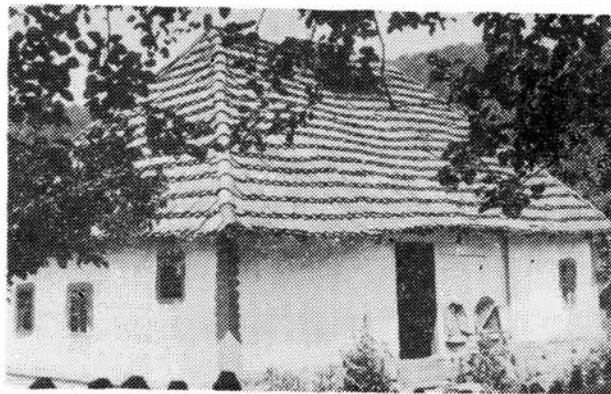
OSNOVA SPRATA

Legenda

1 kuća	5 stepenište
2 soba	6 furuna
3 špajz	7 ognjište
4 veranda	

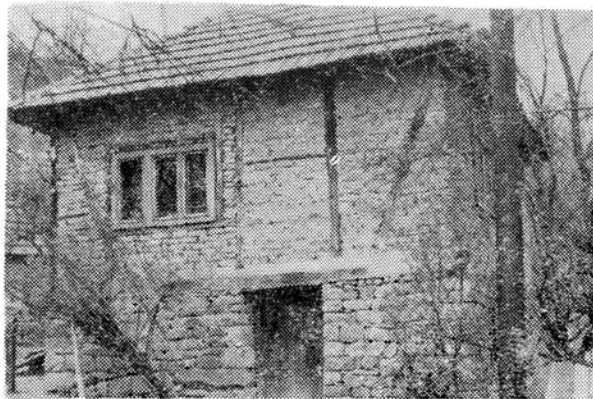
0 2 m

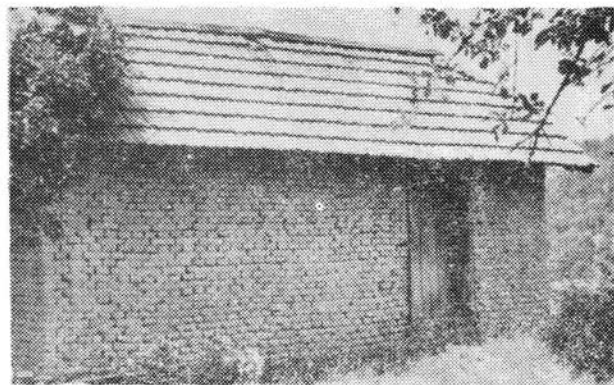
Sl. 1. Trodjelna kuća na magazu sagrađena pred kraj turske uprave (D. Skipovac)

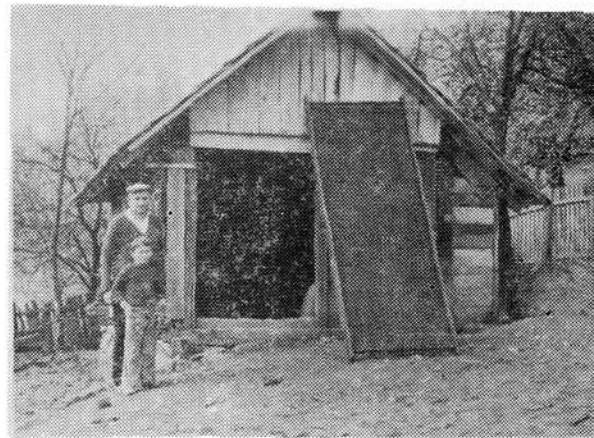
Sl. 2. Višedjelna kuća na podrum sa zidovima na spratu od ćerpića (G. Skipovac)

Sl. 3. Novija kuća sa podrumom od kamena (G. Skipovac)

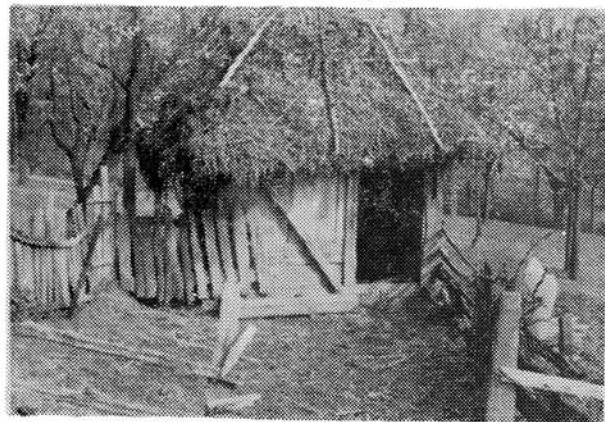
Sl. 4. Dvodjelna kuća sa zidovima od ćerpića (D. Skipovac)

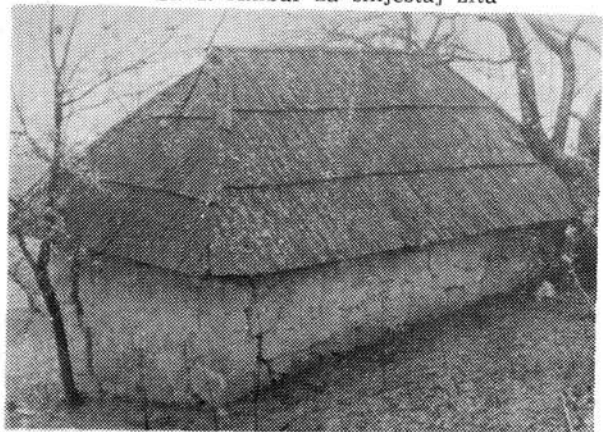
Sl. 1. Pušnica za sljive

Sl. 2. Ambar za smještaj žita

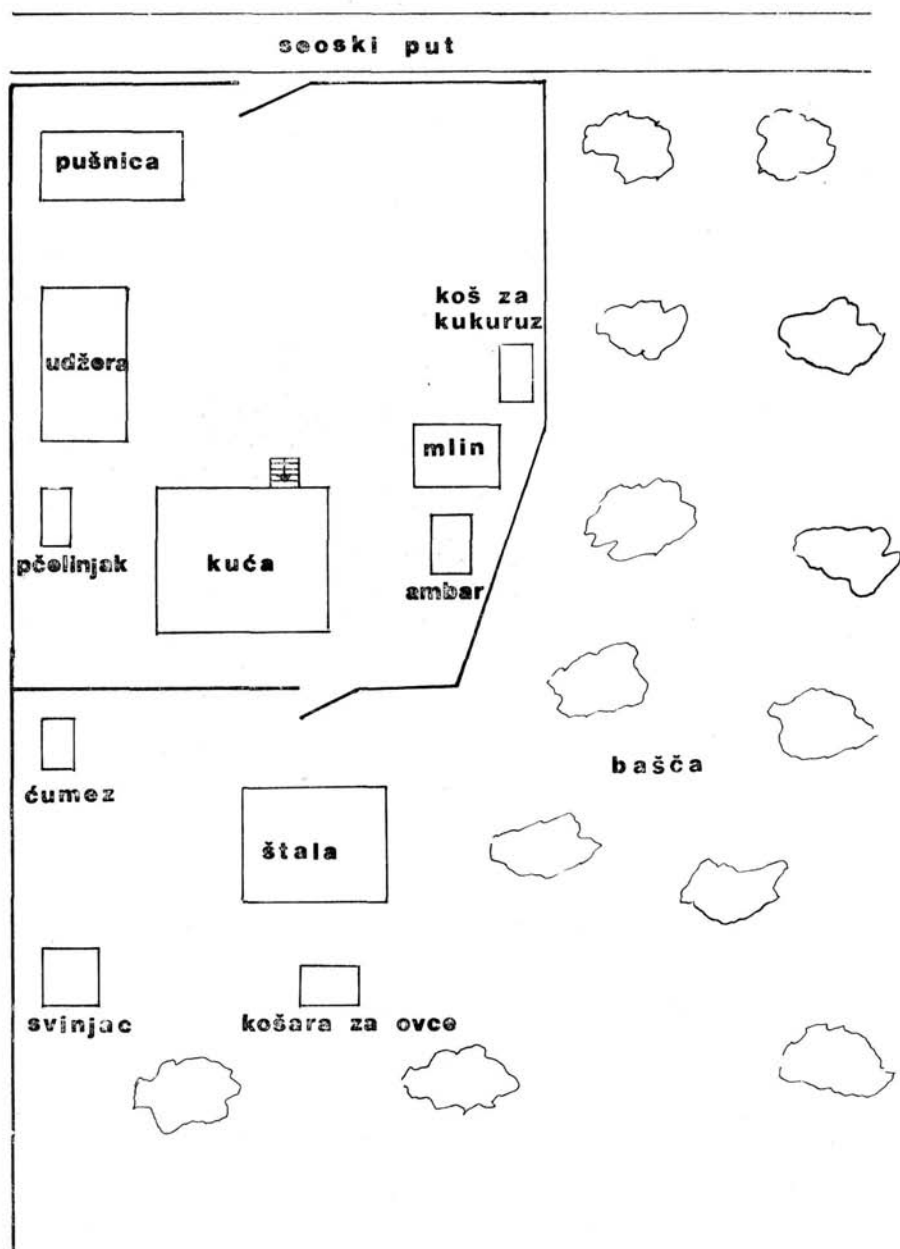

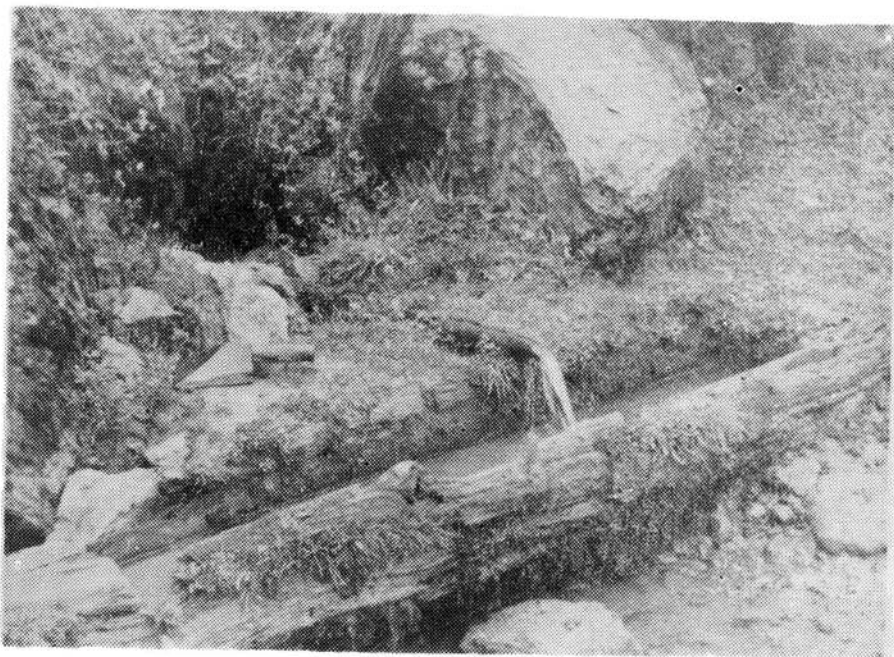
Sl. 3. »Košara« za ovce pokrivena »sa bujadi«

Sl. 4. Obor za svinje

PLAN OKUĆNICE

Sl. 1. Vrelo u zaseoku Ovčarima

Sl. 2. Bunar (G. Skipovac, zaselak Topalovići)

Sl. 1. Ženska zimska nošnja u periodu između dva svjetska rata

Sl. 2. Dragica Topalović iz G. Skipovca u ljetnoj narodnoj nošnji

Sl. 3. Svakodnevna nošnja jedne skipovačke porodice u periodu između dva svjetska rata